

สถาบัน THE BEST CENTER

2145/7 ซ.รามคำแหง 43/1 ถ.รามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0-2318-6868, 0-2314-1492 โทรสาร 0-2718-6274

คุณภาพทางวิชาการต้องมาที่ 1

www.thebestcenter.com;

www.facebook.com/bestcentergroup

คู่มือเตรียมสอบ

นักวิชาการ

ส่งเสริมการเกษตร ปฏิบัติการ

กรมส่งเสริมการเกษตร

ประกอบด้วย

- ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการเกษตร เทคโนโลยีการผลิตพืช การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชน การวางแผนส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร นวัตกรรมทางการเกษตร การสร้างมูลค่าเพิ่ม ข้อมูลสถานการณ์การผลิต และการตลาดสินค้าเกษตร
- ความรู้เกี่ยวกับการจัดการผลผลิตในพื้นที่ การจัดการระบบเกษตรกรรม การถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิต การส่งเสริมธุรกิจเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร
- ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตร วิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร

เปิดติวครบวงจร

ทุกหน่วยงานสอบ และติวทางไปรษณีย์

ติดต่อ 02-3186868, 02-3141492

ศูนย์รวมคู่มือเตรียมสอบและแนวข้อสอบ

มีวางจำหน่ายตามศูนย์หนังสือทั่วประเทศ

หรือ www.thebestcenter.com

E-book download

ติดต่อไลน์ Line ID : @thebestcenter

270.-

คู่มือเตรียมสอบ
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
กรมส่งเสริมการเกษตร

THE BEST CENTER
เดอะเบสท์ เซ็นเตอร์

ราคา 270.

คำนำ

คู่มือเตรียมสำหรับตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ กรมส่งเสริมการเกษตร เล่มนี้ โดยทางสถาบัน THE BEST CENTER และคณะได้เรียบเรียงขึ้นเพื่อให้ผู้สมัครสอบใช้สำหรับเตรียมตัวสอบในการสอบแข่งขันฯ ในครั้งนี้

ดังนั้นทางสถาบัน THE BEST CENTER ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับการเนื้อหา พ.ร.บ. ระเบียบและเจาะแนวข้อสอบเพื่อให้ผู้ที่สอบได้เตรียมตัวอ่านล่วงหน้า มีความพร้อมในการทำข้อสอบ

ท้ายนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณทางสถาบัน THE BEST CENTER ที่ได้ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นฉบับนี้ ทำให้หนังสือเล่มนี้สามารถสำเร็จขึ้นมาเป็นเล่มได้ พร้อมกันนี้คณะผู้จัดทำขออ้อมรับข้อบกพร่องใด ๆ อันเกิดขึ้นและยินดีรับฟังความคิดเห็นจากทุก ๆ ท่าน เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ขอให้โชคดีในการสอบทุกท่าน
ฝ่ายวิชาการ
สถาบัน The Best Center
www.thebestcenter.com

สารบัญ

➤ ความรู้เกี่ยวกับกรมส่งเสริมการเกษตร	1
➤ แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560-2564	5
➤ เทคโนโลยีการผลิตพืช	15
➤ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชน	26
➤ นวัตกรรมทางการเกษตร การสร้างมูลค่าเพิ่ม	41
➤ ข้อมูลสถานการณ์การผลิต และการตลาดสินค้าเกษตร	55
➤ การจัดการผลผลิตในพื้นที่	66
➤ การจัดระบบเกษตรกรรม	72
➤ การถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิต	81
➤ การพัฒนาเกษตรกร องค์การการเกษตร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย	91
➤ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	113
➤ การจัดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร	134
➤ เทคโนโลยีสารสนเทศในงานส่งเสริมการเกษตร	145
➤ การส่งเสริมธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร	154
➤ การศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบและวิธีการส่งเสริมการเกษตร	159
➤ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	178
★ แนวข้อสอบ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	190
★ แนวข้อสอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชุดที่ 1.	198
★ แนวข้อสอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชุดที่ 2.	208
★ แนวข้อสอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชุดที่ 3.	221
★ แนวข้อสอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชุดที่ 4.	228
★ แนวข้อสอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชุดที่ 5.	250
★ แนวข้อสอบ เหตุการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม	260
➤ เทคนิคการสอบสัมภาษณ์	265

ความรู้เกี่ยวกับกรมส่งเสริมการเกษตร

➤ความเป็นมา

วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2504 กระทรวงเกษตรได้เสนอโครงการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรไปยัง คณะรัฐมนตรีแยกเป็น 2 แผน

แผนที่หนึ่ง ขอจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งถือว่าเป็นแผนขั้นเตรียมการก่อนจัดตั้งกรมคือ เตรียมทั้งการวางแผนงาน วางอัตรากำลังคนปรับปรุงวิชาการ เปลี่ยนทัศนคติเจ้าหน้าที่ ตลอดจนรูปแบบบริหาร และการแก้ไขพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวงทบวงกรม เพื่อจัดตั้งกรม

แผนที่สอง คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2504 เห็นชอบในหลักการตามที่ กระทรวงเกษตรเสนอต่อมาก็ได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรตั้งสำนักงาน ส่งเสริมการเกษตรขึ้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2505

เพื่อเตรียมการต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว และได้ปฏิบัติการในรูปงานส่งเสริมการเกษตรตามแนวใหม่ ไปพลางพร้อมกันนั้น ก็ได้รายงานผลก้าวหน้าต่อคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราว จนถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้พิจารณารายงานของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรแล้วมีคำสั่งว่า น่าจะตั้ง เป็น กรมได้ และได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีได้ทราบ ระยะนี้อธิบดีทุกกรม ก็ต้องรับภาระหนักในการประชุมปรึกษา เพื่อให้ได้สถาบันที่เหมาะสมและทันสมัย และพร้อมที่จะต้องชี้แจงเจ้าหน้าที่วิเคราะห์จากหน่วยงานต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานประมาณ กระทรวง การคลัง สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะที่ปรึกษา ระเบียบบริหารทั้งระดับอนุกรรมการและกรรมการใหญ่ การแก้ไข ปรับปรุง ชี้แจง ได้ตอบได้ ดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ผลที่สุดก็ผ่านการพิจารณาของคณะที่ปรึกษาระเบียบบริหาร เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 แต่ให้ เรียก ชื่อ กรมแพร่ขยายการเกษตร โดยโอนงานส่งเสริมการเกษตรจากทุกกรมในสังกัดกระทรวงเกษตรมาร่วม อยู่ในกรมนี้ ส่วนเจ้าหน้าที่ให้เรียกพนักงานแพร่ขยายจังหวัดและอำเภอ เมื่อผ่านการพิจารณาของคณะที่ปรึกษา ระเบียบบริหาร แล้วประธานคณะที่ปรึกษาระเบียบบริหารก็ได้นำเสนอต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี แต่ข้อความ ในหนังสือชื่อกรมได้เปลี่ยน ไปจาก กรมแพร่ขยายการเกษตร เป็น กรมบริการเกษตร ส่วนเจ้าหน้าที่ในส่วน ภูมิภาคให้ยุบกลุ่กรมจังหวัด – อำเภอ เป็น เกษตร จังหวัด เกษตรอำเภอ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบด้วย ในหลักการ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 และต่อมากระทรวงเกษตรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ปรับปรุง กระทรวงทบวงกรม เพื่อขออนุมัติและขอให้คณะที่ปรึกษากฎหมายช่วย พิจารณาก่อนส่งสภาร่างรัฐธรรมนูญใน ฐานะรัฐสภา พร้อมกันนั้นก็ได้ขอเปลี่ยนชื่อ กรมบริการเกษตร เป็น กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็ ได้รับหลักการ ร่างพระราชบัญญัติและอนุมัติให้แก้ไขชื่อ ได้ตามที่กระทรวงเกษตรเสนอ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2510

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 เพื่อขอตั้ง **กรมส่งเสริมการเกษตร** นี้ได้เข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2510 ที่ประชุมลงมติรับ

หลักการและได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายให้ตั้ง**กรมส่งเสริมการเกษตร**ได้เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2510

- (1) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
- (2) สำนักงานปลัดกระทรวง
- (3) กรมกลีกรรม
- (4) กรมการข้าว
- (5) กรมประมง
- (6) กรมปศุสัตว์
- (7) กรมป่าไม้
- (8) กรมส่งเสริมการเกษตร

ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในกระทรวงเกษตร พ.ศ. 2511 วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2511 มี มาตรการที่มีสาระสำคัญดังนี้

•**มาตรา 3** ให้โอนบรรดากิจการทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณ ของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตร เฉพาะที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร ไปเป็นของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร

•**มาตรา 4** ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณ ของกรมกลีกรรม เฉพาะที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร และงานปราบโรค และศัตรูพืช และเฉพาะที่เกี่ยวกับกลีกรรมจังหวัด และกลีกรรมอำเภอ ไปเป็นของกรมส่งเสริม การเกษตร กระทรวงเกษตร

•**มาตรา 5** ให้โอนกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณ ของกรมการข้าว กระทรวงเกษตร เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร และเฉพาะที่เกี่ยวกับพนักงานข้าว จังหวัด และพนักงานข้าวจังหวัด ไปเป็นของกรมส่งเสริม การเกษตร กระทรวงเกษตร

ฉะนั้น วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงเป็นวันที่**กรมส่งเสริมการเกษตร**ได้รับเข้าช่วงการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา

➤วิสัยทัศน์

เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และรายได้ที่มั่นคง

➤คำขวัญ

ส่งเสริมการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ก้าวทันสถานการณ์ ปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจ

➤ค่านิยม

มุ่งมั่นบริการ ทีมงานเป็นเลิศ เชิดชูคุณธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

➤พันธกิจ

1. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

2. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด

3. ให้บริการทางการเกษตรและผลิตปัจจัยทางการเกษตรเพื่อสนับสนุนและจำหน่ายแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน

➤ภารกิจ และหน้าที่รับผิดชอบ

ในปัจจุบันมีสถานการณ์หลายอย่างส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรและเกษตรกร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเปิดเสรีทางการค้า ความมั่นคงด้านอาหาร ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมไปถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นต้น ภาคการเกษตรซึ่งเป็นสาขาการผลิตหลักของประเทศต้องมีการปรับตัว กรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะที่มีบทบาทภารกิจหลักในการดูแลและพัฒนาเกษตรกร ต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งในตัวบุคลากร และเกษตรกร ให้สามารถสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานในทุกระดับ ซึ่งการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2554 มุ่งเน้นใน 4 เรื่อง

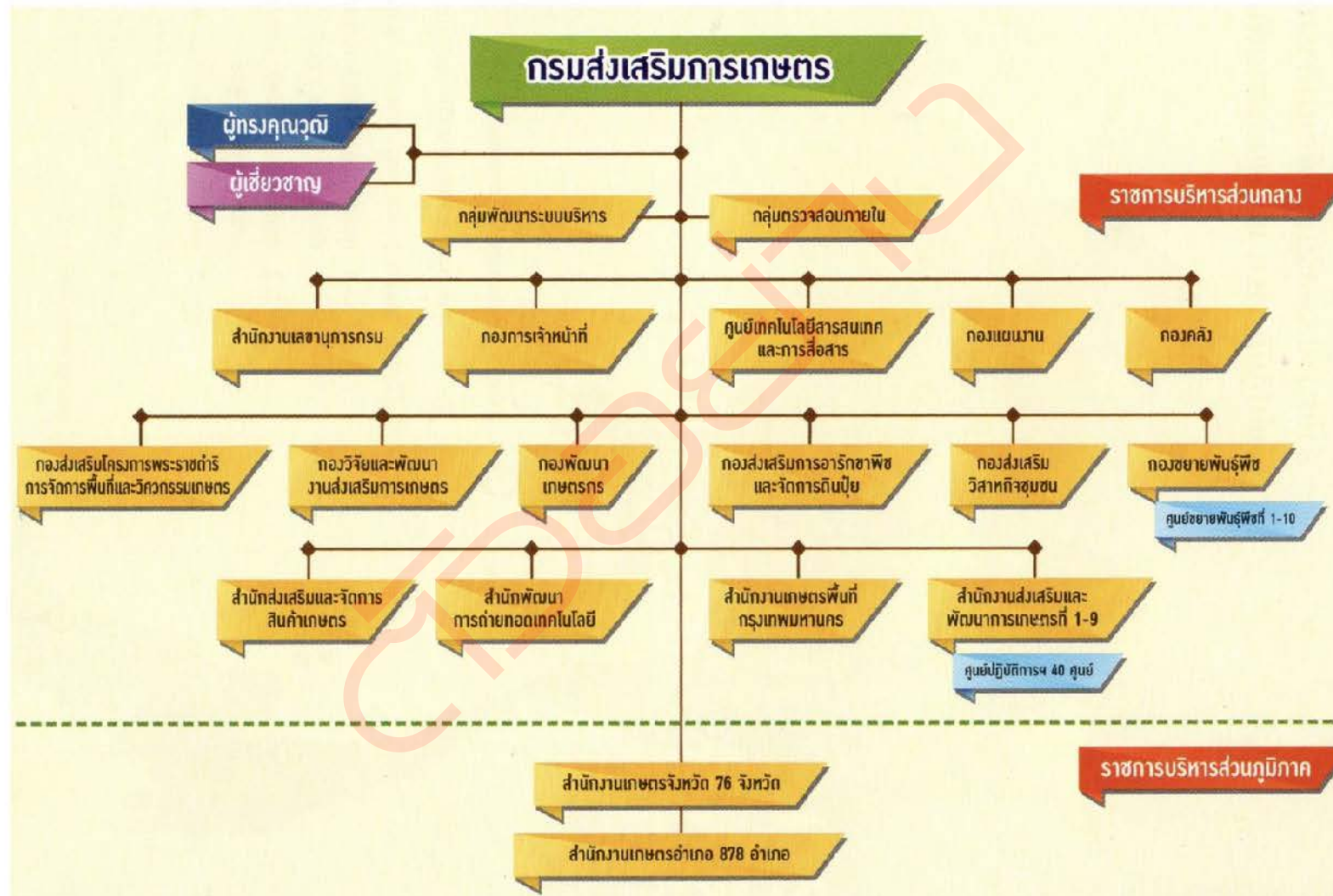
1. ดำเนินงานโครงการพระราชดำริ
2. สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน
3. พัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. พัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ

นายสำราญ สารบรรณ์

ตำแหน่ง : อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

โครงสร้างองค์กรของกรมส่งเสริมการเกษตร

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560-2564

➤ สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อม และเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาภาคการเกษตรสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่นำมากำหนดกรอบทิศทางของแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลง กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลก ทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับบทบาทและพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การแข่งขันทางการค้าจะมีความรุนแรงและมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น (Non-Tariff Barriers : NTB) ดังนั้นเกษตรกรและผู้ประกอบการด้านการเกษตรต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ประกอบการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบและศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชียจะทำให้ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) มีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น

๒. ทิศทางการพัฒนาในระดับโลกมีแนวโน้มที่จะปรับตัวเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDG) ซึ่งได้เชื่อมโยงการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน สถานการณ์ดังกล่าวเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของการพัฒนาภาคการเกษตรของไทย

๓. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้เกิดภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งภัยแล้ง อุทกภัย โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด และความแปรปรวนของฤดูกาล ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ความกังวลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงเป็นโอกาสในการขยายการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Product) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการผลักดันการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

๔. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลทำให้เกิดยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งทุกอย่าง (Internet of Things) เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด เปิดโอกาสในการผลิตและขายสินค้าเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าสูง เกษตรกรในอนาคตจะเป็นผู้ประกอบการที่มีทักษะสูงและมีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นรูปแบบและวิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าวรวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางขับเคลื่อนภาคการเกษตรยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๕. ภาคการเกษตรยังคงมีความสำคัญและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย เป็นแหล่งรายได้หลักของคนส่วนใหญ่ เป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ

โดยเฉพาะบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งยังคงมีศักยภาพในการพัฒนา และการเกษตรยังเป็นวิถีชีวิตของคนไทย นอกจากนี้อีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของภาคการเกษตร คือเป็นแหล่งรองรับแรงงานจากภาคการผลิตอื่น ๆ ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

๖. สินค้าเกษตรของไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับในตลาดโลก ทำให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสำคัญของสินค้าเกษตรหลายชนิด แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของสินค้าที่ยังไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งนอกจากจะทำให้สูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาดแล้วยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์สินค้าไทยในภาพรวม นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย

๗. สถานการณ์การผลิตในภาพรวมของภาคการเกษตร ผลผลิตทางการผลิตยังอยู่ในระดับต่ำ การใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาการผลิตยังมีน้อย มีจุดอ่อนของการบริหารจัดการระบบน้ำ มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม มีการปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม พื้นที่ทำการเกษตรลดลงเนื่องจากการปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ซึ่งรวมถึงการเติบโตและขยายตัวของเมือง(Urbanization) อย่างไรก็ดีตาม สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตทางการเกษตร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิต และการปรับปรุงด้านการบริหารจัดการ ทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๘. เกษตรกรมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกภาคเกษตร เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการซึ่งให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ในขณะที่การทำงานในภาคเกษตรขึ้นอยู่กับฤดูกาลรายได้ไม่แน่นอนและขาดสวัสดิการและการคุ้มครองแรงงาน นอกจากนี้ เกษตรกรยังสูญเสียที่ดินทำกินและเปลี่ยนสถานะเป็นเกษตรกรรับจ้าง (ผู้เช่า) มากขึ้น การที่เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองนอกจากจะทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ยังส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการผลิตประกอบกับคนรุ่นใหม่ไม่สนใจอาชีพการเกษตร

๙. การเพิ่มขึ้นของประชากรจะส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นทั้ง โอกาสและความท้าทายในการพัฒนาภาคการเกษตร โดยเป็นโอกาสในการขยายการผลิตสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสินค้าเกษตรประเภทอาหาร ขณะเดียวกันสัดส่วนผู้สูงอายุที่มากขึ้น จะส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน และเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการและสาธารณสุข

➢กรอบแนวคิดแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรพ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

๒.๑ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

วิสัยทัศน์

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

๑. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

๒. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด

๓. ให้บริการทางการเกษตรและผลิตปัจจัยทางการเกษตรเพื่อสนับสนุนและจำหน่ายแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน

๒.๒ การกิจและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อ ๒ ให้กรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรครอบคลุมเกษตรกรองค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มศักยภาพการผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ โดยการศึกษา วิจัย พัฒนา กำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และการให้บริการทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร
- (๔) ฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี และให้บริการทางการเกษตร
- (๕) ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร
- (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่รัฐมนตรีหรือ

คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒.๓ กรอบแนวคิดแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

➤ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตร

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตรเป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติและทำให้การดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จ การดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้กำหนดไว้ ๓ ยุทธศาสตร์ซึ่งมีความเชื่อมโยง สอดคล้อง และสนับสนุนกันและกัน ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย

๑. การพัฒนาเกษตรกร พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตร
๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้ Smart Officer และ Smart Office

โดยมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาเกษตรกร พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย : ๑. เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Farmer, Young Smart Farmer และ Smart Group

๒. สินค้าเกษตรมีคุณภาพ เป็น Smart Product

๓. ภาคการเกษตรมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการดำเนินงาน

๑.๑ พัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรในทุกช่วงวัย ทั้งระดับบุคคล และกลุ่ม/องค์กร เพื่อสร้างรากฐานที่เข้มแข็งแก่ภาคการเกษตร

๑) พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะด้านการเกษตรและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร

- พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer สามารถใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และนวัตกรรมในการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร และเป็นกำลังสำคัญของภาคเกษตรในอนาคตทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ

- พัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer มีความรู้ความสามารถในการผลิตการบริหารจัดการและการตลาด สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เป็นเกษตรกรต้นแบบและสามารถถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ

- สนับสนุนให้เกษตรกรผู้สูงอายุและปราชญ์เกษตรมีบทบาทในการพัฒนาการเกษตร

๒) พัฒนาองค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ทั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาให้เป็น Smart Group สามารถบริหารจัดการกลุ่ม พัฒนาผลิตภัณฑ์และก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็งในอนาคต

- สนับสนุนการสร้างเครือข่ายขององค์กรเกษตรกร และพัฒนาให้เข้มแข็งมีการดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันและกันในการประกอบกิจการ และเป็นแกนนำในการพัฒนาการเกษตรในชุมชน

- ส่งเสริมให้องค์กรเกษตรกรและชุมชนประกอบกิจการด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร รวมถึงการสร้างมูลค่าจากวิถีชีวิตของชุมชนเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การแปรรูปผลผลิต เป็นต้น

๑.๒ พัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรมุ่งเน้นส่งเสริมการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน(Supply Chain) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงการตลาดให้กับสินค้าเกษตร

๑) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามศักยภาพของพื้นที่

- ใช้หลักการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ(Zoning) ในการกำหนดพื้นที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิด

- ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่เหมาะสม และปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม

๒) พัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตร

- วิเคราะห์และวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดสมดุลของอุปสงค์และอุปทาน (Demand - Supply)

- พัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปัจจัยการผลิต และสนับสนุนให้เข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และสามารถผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิตไว้ใช้เองในไร่นา

• ถ่ายทอดองค์ความรู้/จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เป็น Smart Product

๓) พัฒนาด้านการบริหารจัดการการผลิตและการตลาด

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อร่วมกันบริหารจัดการและเพิ่มอำนาจการต่อรอง
- พัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ
- พัฒนาเกษตรกรให้สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ได้ เช่น ศัตรูพืช ภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ด้าน

๔) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเชื่อมโยงตลาด

- ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า(Brand) การใช้ QR Code และระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ
- ส่งเสริมตลาดในระดับต่าง ๆ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคที่เกื้อกูลกัน และประสานกับองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ในการเชื่อมโยงตลาด

๑.๓ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต รวมทั้งปรับระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาภาคการเกษตรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

๑) พัฒนาและปรับกระบวนการทัศน์ของเกษตรกรให้มีความรู้ ความเข้าใจ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต รวมทั้งส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาภาคการเกษตร โดยให้ดำเนินการใน โครงการส่งเสริมการเกษตรทุกโครงการ

๒) สนับสนุน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมให้ใช้เป็นต้นแบบในการขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพ และความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรและชุมชน

๓) ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืนแก่ภาคการเกษตรทั้งการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ การปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่เกษตรกรรม การหยุดเผาในพื้นที่เกษตรกรรม การทำการเกษตรในชุมชนเมืองและการเกษตรรูปแบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพของแต่ละพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตร

เป้าหมาย : ๑. การทำงานส่งเสริมการเกษตรมีจุดมุ่งเน้นในการปฏิบัติงาน และมีการบูรณาการอย่างเป็นระบบ

๒. เกษตรกรในพื้นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพจากศูนย์เรียนรู้ฯ

๓. เกษตรกรในแปลงใหญ่มีการรวมกันผลิต รวมกันจำหน่าย และรวมกันบริหารจัดการ

แนวทางการดำเนินงาน

๒.๑ ใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และให้บริการ

๑) ใช้ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นหน่วยกำหนดแนวทางและพัฒนากิจกรรมในชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรและชุมชนในด้านการเกษตร โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนด

๒) เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตร ศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ตั้งแต่การผลิตการบริหารจัดการ และการตลาด และสร้างการเรียนรู้ในชุมชนจากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่

๓) มีการเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายขอบเขตการให้บริการแก่เกษตรกร เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.) และศูนย์เรียนรู้ด้านประมงปศุสัตว์ และอื่น ๆ

๒.๒ ใช้แปลงใหญ่เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร

๑) ยึดพื้นที่ดำเนินการเป็นหลัก ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกันผลิต รวมกันจำหน่าย และรวมกันบริหารจัดการในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการ มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนให้การสนับสนุนการบริหารจัดการและการตลาด

๒) มุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิตและสร้างความสมดุลของอุปสงค์ - อุปทาน

๓) มีการส่งเสริมกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ เพิ่มเติมจากการผลิตสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่ เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง

๒.๓ ใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรอื่น ๆ สนับสนุนการทำงาน

๑) ใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงาน เช่น กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) การวิจัยในงานประจำ (Routine to Research : R2R) การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี (Field Day) เป็นต้น โดยใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะของแต่ละงาน

๒) สนับสนุนให้มีการพัฒนาเครื่องมือใหม่ ๆ ในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยเน้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาเครื่องมือ และทดลองใช้ในพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเพื่อนำไปขยายผลและเป็นตัวอย่างให้พื้นที่อื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้ Smart Officer และ Smart Office

เป้าหมาย : การทำงานส่งเสริมการเกษตรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นจากการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานตามระบบ MRCF บุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีสมรรถนะสูง (Smart Officer) และมีเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็ง

รวมทั้งมีข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้ Smart Office เป็นฐานในการปฏิบัติงาน

แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑ ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานโดยใช้ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF

๑) เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนา พื้นที่เป็นเป้าหมายการปฏิบัติงาน และมองภาพ “พื้นที่-คน-สินค้า” เข้าด้วยกันให้เบ็ดเสร็จ มองภาพทั้งมิติชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ โดยมองให้ครอบคลุมทั้งชีวิต เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

๒) นักส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการเกษตรในพื้นที่ และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง โดยบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win)

๓) ทำงานบนพื้นฐานของการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม และการพัฒนาตามศักยภาพ ความพร้อม และความต้องการของเกษตรกรและชุมชน โดยใช้ MRCF เป็นเครื่องมือในการทำงาน

- M : Mapping คือการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่โดยเน้นการใช้ข้อมูลแผนที่
- R : Remote Sensing คือการประสานและให้บริการเกษตรกรด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล
- C : Community Participation คือการใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงานและร่วมดำเนินการกับเกษตรกร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม
- F : Specific Field Service หรือ Focus คือจุดมุ่งเน้นสำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้น และการเข้าทำงานในพื้นที่เป้าหมายเฉพาะเจาะจง โดยเป็นเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ชัดเจน

๑) มุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตรให้เป็น Smart Officer มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพส่งเสริมการเกษตร สามารถทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการเกษตรในพื้นที่ และประสานให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันทำงานในการให้บริการเกษตรกร รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) พัฒนาความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในวิชาการเฉพาะด้านที่สำคัญหรือจำเป็นในการปฏิบัติงาน สำหรับนักส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) สำหรับพื้นที่นั้น ๆ

๓) สร้างกระบวนการเรียนรู้ในงานประจำ และการสอนงานในลักษณะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) รวมทั้งพัฒนาทักษะการเป็นนักส่งเสริมการเกษตรมืออาชีพ มีกลยุทธ์ในการทำงาน และมีการสร้างทีมงานและเครือข่ายที่มีศักยภาพ

๔) สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยสร้างโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพ สนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และมีระบบวิธีการทำงานที่ทันสมัย สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๓.๓ พัฒนาเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานส่งเสริมการเกษตร

๑) พัฒนาเครือข่ายการทำงานในพื้นที่

- พัฒนาเกษตรกรให้เป็นแกนหลักในการทำงานส่งเสริมการเกษตรและพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ และเป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตร โดยมุ่งเน้นที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) เป็นสำคัญ
- จัดระบบการทำงาน และพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านให้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ สนับสนุนให้เข้าร่วมใน โครงการ/กิจกรรม เวทีการประชุม สัมมนา และการจัดงานต่าง ๆ และพัฒนาให้เป็นต้นแบบแก่เกษตรกรในชุมชน
- ยกย่อง ให้เกียรติ และให้โอกาสในการแสดงความเป็นผู้นำ เพื่อให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมี สถานะทางสังคม และเป็นที่เชื่อถือยอมรับของเกษตรกรในชุมชน
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) มี บทบาทในการบริหารจัดการด้านการเกษตร
- สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายในพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด

๒) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน

- สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ออกแบบ และบริหารจัดการ โครงการ
- สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ ความ มั่นคงด้านอาหาร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๓.๔ พัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้

- ๑) มุ่งเน้นการพัฒนาฐานข้อมูล การใช้ประโยชน์จากข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารในงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)
- ๒) พัฒนาระบบฐานข้อมูล/องค์ความรู้ส่งเสริมการเกษตร และฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรให้มีข้อมูล ที่ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีระบบใน การจัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

๓) สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวิเคราะห์ การวางแผนการตัดสินใจ และการ บริหารจัดการ รวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

๕) พัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับและสนับสนุนการ ทำงานส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงดิจิทัล

๖) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงาน และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร และภาคการเกษตร

➢ การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จของงานตามที่มุ่งหวัง เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ประสาน และร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องให้สามารถนำแนวคิดและเนื้อหาสาระของแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้เกิดผลแนวทางในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ มีดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากร ให้เข้าใจเนื้อหาสาระ เจตนารมณ์ และจุดมุ่งเน้นของแผนยุทธศาสตร์กรมฯ รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และร่วมผลักดันการดำเนินงานตามกรอบของแผนยุทธศาสตร์กรมฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารทุกระดับต้องให้ความสำคัญ มีการกำกับ ติดตาม ความก้าวหน้า และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๒. หน่วยงานในส่วนกลางที่เป็นเจ้าภาพในแต่ละประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้จะต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพิ่มเติมและนำไปเป็นกรอบในการจัดทำโครงการ หรือยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน เช่น ยุทธศาสตร์รายสินค้า ยุทธศาสตร์เฉพาะเรื่อง เป็นต้น รวมทั้งควบคุมกำกับการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ

๓. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์กรมฯ กับแผนต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบหรือเข้าไปร่วมดำเนินการ

๓.๑ หน่วยงานในส่วนกลาง สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และศูนย์ปฏิบัติการ ใช้แผนยุทธศาสตร์กรมฯ เป็นกรอบในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

๓.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัด ใช้แผนยุทธศาสตร์กรมฯ เป็นกรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการเกษตรของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการการทำงานตามแผนดังกล่าว

๓.๓ สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยนักส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลใช้แผนยุทธศาสตร์กรมฯ เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และร่วมขับเคลื่อนแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ

๔. เผยแพร่แผนยุทธศาสตร์กรมฯ แก่หน่วยงานภาคีและเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเชื่อมโยงการทำงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะนำไปสู่การระดมทรัพยากรและบูรณาการการทำงานโดยทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน

๕. ใช้แผนยุทธศาสตร์กรมฯ เป็นกรอบในการจัดทำนโยบายและแผนงานโครงการประจำปี เพื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติและเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนในแต่ละปี รวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม และรายงานตามระบบการทำงานปกติประจำ

๖. มีการกำกับ ติดตาม รายงานและประเมินผลการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และพัฒนาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฉบับต่อไป

เทคโนโลยีการผลิตพืช

➢ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิตพืช

การศึกษาเกี่ยวกับงานเกษตรพืช ก่อนที่จะลงมือผลิตพืช ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตพืช ความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืช ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย รู้จักวิธีการศึกษาข้อและวางแผนการปลูกพืช การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ-อุปกรณ์ต่าง ๆ การเตรียมพันธุ์พืชที่จะใช้ปลูก ตลอดจนการเตรียมดินปลูก การปลูกพืชในแปลงและในภาชนะ รวมทั้งการปฏิบัติและบำรุงรักษาพืชจนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของกระบวนการผลิตพืชทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจและสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้องตามลำดับขั้นตอนและมีประสิทธิภาพได้ผลสัมฤทธิ์ของงานตามที่ต้องการ คำนึงกับเวลาและการลงทุน ตลอดจนมีหลักการพื้นฐานในการสังเกตพัฒนาให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ เหมาะสมกับระบบนิเวศที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

๑. ความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืช

๑.๑ ความหมายของการผลิตพืช

การผลิตพืช หมายถึง การปลูกหรือการเพิ่มจำนวนต้นพืชให้มีปริมาณมากขึ้น โดยนำพืชที่ผลิตได้ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การผลิตทุเรียนเพื่อตัดดอกขาย การปลูกมะม่วง น้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ การปลูกมะขามหวานที่มีรสชาติหวาน การปลูกไม้ประดับให้มีรูปทรงสวยงาม นอกจากนี้การผลิตพืชยังรวมถึง การเพาะเมล็ดเพื่อให้ได้ต้นกล้าพันธุ์ไม้มากขึ้น การขยายพันธุ์พืชที่มีอยู่ให้มีจำนวนต้นมากขึ้นแต่ไม่รวมถึงการนำต้นพืชมาจากที่อื่น ๆ มาพักไว้รวมกัน เพื่อเพิ่มปริมาณของต้นพืช

๑.๒ ความสำคัญต่อการผลิตพืช

การผลิตพืชในปัจจุบันมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์และสัตว์เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะพืชชั้นสูงหรือพืชสีเขียว ส่วนพืชชั้นต่ำบางชนิดก็มีประโยชน์ เช่น สาหร่ายชนิดต่าง ๆ บางชนิดก็มีโทษ เช่น เห็ดบางชนิด ราดำ ซึ่งโดยทั่วไปสามารถแบ่งความสำคัญของพืชออกได้ ดังนี้

๑) เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารรับประทานได้แก่ พืชชนิดต่าง ๆ เช่น ข้าว ผักสด ผลไม้ต่าง ๆ รวมไปถึงพืชที่ให้ผลผลิตน้ำมันต่าง ๆ เช่น ถั่วเหลือง ทานตะวัน มะพร้าว เป็นต้น

๒) เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ โดยใช้ผลผลิตจากพืชที่เป็นไม้ยืนต้น เช่น ลัก เติง รัง ประดู่ มะค่า เป็นต้น นำมาใช้สร้างอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องเรือนชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

๓) เป็นยารักษาโรคชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยโบราณ โดยการนำส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ของพืชหลายชนิดมาปรุงให้เข้ากัน ใช้รักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วยของมนุษย์และสัตว์เลี้ยง ซึ่งเราเรียกพืชที่นำมาใช้ทำยารักษาโรคต่าง ๆ ว่า “พืชสมุนไพร” เช่น ต้นฟ้าทะลายโจรช่วยรักษาและบรรเทาอาการเจ็บคอ อันเนื่องมาจากการเป็นโรคหวัด ดอกและใบ ของต้นขี้เหล็กช่วยรักษาอาการนอนไม่หลับ จึงช่วยลดอาการท้องอืด ขับลมในกระเพาะอาหาร กระเทียมช่วยลดระดับคอเลสเตอรอล หรือไขมันในเส้นเลือด เป็นต้น

๔. ใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม โดยนำผลผลิตของพืชเส้นใยชนิดต่าง ๆ ฝ้าย ป่าน ปอ นุ่น มาปั่นเป็นเส้นด้าย แล้วนำเส้นด้ายมาทอเป็นผ้า ตัดเย็บเป็นเสื้อ กางเกง ที่นอน หมอน มุ้ง เครื่องในชีวิตประจำวัน ได้อีกมากมาย

๕. ใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสัตว์กินพืช เช่น โค กระบือ ช้าง ม้า แพะ แกะ ซึ่งให้หญ้าเป็นอาหารหลักในการดำรงชีวิต แม้กระทั่งสัตว์ปีก เช่น เป็ด ไก่ ห่าน นกชนิดต่างๆ ก็ใช้รำ ปลายข้าว ข้าวโพดป่น มันสำปะหลังบดละเอียด ใบกระถินป่น มาเป็นส่วนประกอบหลักของอาหารสัตว์ทุกประเภท เป็นต้น

๖. มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะมีการนำเอาพืชและผลผลิตของพืชส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ เพื่อนำเงินตราจากต่างประเทศมาเป็นรายได้ของแผ่นดิน ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากทุกประเทศทั่วโลกว่า เป็นประเทศที่เป็นแหล่งผลิตอาหารรายใหญ่แห่งหนึ่งของโลก พืชที่ส่งออกเป็นสินค้ามากที่สุด คือ พืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยาสูบ อ้อย สับปะรด เป็นต้น รองลงมา ได้แก่ พืชสวน เช่น มะม่วง ทุเรียน มังคุด ลำไย มะพร้าว น้ำหอม กลัวยหอมทอง ส้มโอ นอกจากนี้ยังมีพืชประเภทไม้ดอก ไม้ประดับ เช่น กลัวยไม้ ดอกหน้าวัว ปาล์มประดับ หนากต่าง ๆ เป็นต้น ส่งออกไปขายยังต่างประเทศทั้งในรูปของต้นและดอก นับเป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก

๗) ก่อให้เกิดอาชีพหลักสำคัญคนไทย เช่น ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน ซึ่งเราเรียกบุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหล่านี้ว่า “เกษตรกร” อาชีพเกษตรกรรมทำให้ประชากรในประเทศมีงานทำ มีรายได้จากการผลิตพืชตลอดทั้งปี ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม และยังก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอีกมากมาย เช่น ธุรกิจการขายวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ปุ๋ยสารเคมีทางการเกษตร เครื่องจักรกลการเกษตร ชนิดต่าง ๆ นอกจากนี้ การผลิตพืชยังก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมแช่แข็ง อุตสาหกรรมห้องเย็น โรงงานอุตสาหกรรมผลิตน้ำมัน ปาล์ม โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง โรงงานผลิตซอสมะเขือเทศและโรงงานผลิตน้ำนมถั่วเหลือง เป็นต้น

๘) เป็นแหล่งสันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นำรายได้เข้าประเทศไทยได้เป็นอย่างมาก และชุมชนมีรายได้จากการส่งเสริมไทยเที่ยวไทยอีกด้วย เช่น สวนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภูกระดึง ทุ่งแสลงหลวง เขาค้อ ดอยอินทนนท์ เป็นต้น

๙) ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและสภาพสมดุลของธรรมชาติ เพราะการผลิตพืช มีส่วนช่วยทำให้อากาศบริสุทธิ์ สภาพแวดล้อมร่มรื่น สวยงาม ถ้าผู้ปลูกรู้จักหลักในการจัดภูมิทัศน์ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ ที่เป็นภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ และยังช่วยทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล รวมทั้งลดปัญหาภาวะโลกร้อนได้เป็นอย่างดี

๒. ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย

อาชีพกสิกรรมหรือการเพาะปลูก พืชเป็นสาขาอาชีพหนึ่งของการเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนในประเทศไทย อีกทั้งคุณลักษณะของรูปร่าง ทรงพุ่ม อัตราการเจริญเติบโต วิธีการปลูก การปฏิบัติดูแลรักษา รวมถึง การนำไปใช้ประโยชน์ก็ต่างกันไป

ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทยมีหลายอย่าง เช่น อาชีพทำนาปลูกข้าว ซึ่งเราเรียกผู้ประกอบอาชีพนี้ว่า “ชาวนา” อาชีพทำสวนผัก ปลูกผัก ชนิดต่างๆ เช่น ผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้ง